

Futuryzm – manifesty i realizacje

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- opisuje chronologię, genezę i przedstawicieli futuryzmu we Włoszech, Rosji i w Polsce,
- zna fragmenty manifestów futurystycznych i teksty futurystycznych wierszy.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- wskazać i zanalizować cechy futuryzmu w wybranych tekstach literackich,
- zestawić założenia programowe z konkretną praktyką twórczą.

2. Metoda i forma pracy

Praca z tekstem

Heureza

Elementy wykładu

3. Środki dydaktyczne

Podręcznik z serii „Pamiętajcie o ogrodach...” cz. 3

Teksty wierszy: T. Czyżewski *Hymn do maszyny mego ciała*, Stanisław Młodożeniec *Moskwa i Manifestu w sprawie poezji futurystycznej* Brunona Jasieńskiego

Ewentualnie nagranie utworu Aleksandra Mosołowa *Odlewnia stali* (1926)

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Proponowana lekcja powinna być poprzedzona zajęciami mającymi charakter wprowadzenia do kierunków awangardowych, toteż można ją rozpocząć od podania tematu i nie powtarzając podanych wcześniej wiadomości, przejść do realizacji.

b) Faza realizacyjna

Rozpoczynamy od interpretacji fragmentu *Manifestu futurystycznego* T. Marinettiego zamieszczonego w podręczniku. Uczniowie zapisują w punktach główne założenia kierunku, np. pochwała cywilizacji technicznej i nowoczesności, bunt, chęć zerwania z historią (burzenie bibliotek, muzeów etc). Po wykonaniu zadania kilku odczytuje sporządzone notatki na forum klasy. Następnie nauczyciel w formie krótkiego wykładu objaśnienia etymologię słowa „futuryzm”, jego

periodyzację, ośrodki i postacie związane z kierunkiem. Uczniowie notują nazwiska przedstawicieli:

- a) Włochy: Filippo Tommaso Marinetti, Umberto Boccioni;
- b) Rosja: Władimir Majakowski, Wielimir Chlebnikow, Aleksander Mosołow;
- c) Polska: Tytus Czyżewski, Bruno Jasiński, Aleksander Wat, Stanisław Młodożeniec.

Nauczyciel proponuje pracę w parach. Uczniowie otrzymują wycinki z hasłami programowymi. Na ich podstawie formułują założenia programowe futuryzmu, np.

„Przekreślamy zdanie jako antypoezyjny dziwoląg” – B. Jasińskiego

- odrzucenie tradycyjnej składni, odejście od logiki wypowiedzi ku skrótowości wyrazu

Cytaty do analizy można zaczerpnąć m.in. z *Manifestu w sprawie poezji futurystycznej* Brunona Jasińskiego (w *Antologii „Pamiętajcie o ogrodach...”*, cz. 3).

Po tym ćwiczeniu przechodzimy do analizy i interpretacji wiersza Tytusa Czyżewskiego *Hymn do maszyny mego ciała*. Nauczyciel zwraca uwagę na formę graficzną wiersza, wskazuje na fascynację techniką i osiągnięciami cywilizacyjnymi.

Kolejnym etapem zajęć jest analiza i interpretacja wiersza Stanisława Młodożeńca *Moskwa*, z podkreśleniem roli warstwy brzmieniowego ukształtowania tekstu w tworzeniu przesłania utworu.

Jeśli praca przebiega sprawnie, jest na to czas, nauczyciel może wygłosić krótki wykład o tym, iż futuryzm rozwinął się nie tylko w literaturze, lecz także w rzeźbie czy w muzyce. A powstałe w tym okresie utwory naśladują rytm maszyn np. Artura Honeggera *Pacific 231* (od nazwy lokomotywy, 1923), czy też *Odlewnia stali* (1926) Aleksandra Mosołowa. Gdy istnieje taka możliwość, odtwarza się nagranie fragmentu wspomnianego utworu Mołosowa.

c) Faza podsumowująca

Kilku uczniów na forum klasy na podstawie pracy na lekcji dokonuje syntezy wiadomości na temat futuryzmu.

5. Bibliografia

1. Brandenburska E., Wnuk-Gelczewska B., *Język polski. Wśród znaków. Kształcenie literacko-kulturowe*, cz. 1, *Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, MAC Edukacja, Kielce 2004.
2. Kopciński J., *Przeszłość to dziś. Literatura, język, kultura, klasa III liceum i technikum*, Stentor, Warszawa 2004.
3. „Pamiętajcie o ogrodach...”. *Literatura – kultura – język*, cz. 3, *Antologia*. Wybór tekstów i opracowanie A. Z. Makowiecki i in., WSiP, Warszawa 2002.
4. Zdunkiewicz-Jedynak D. i in., *Słowa i teksty. Język polski. Podręcznik*, klasa 3, *Literatura i nauka o języku, szkoły ponadgimnazjalne*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2004.

6. Załączniki

Zadanie domowe

Napisz wypowiedź na temat, czy któreś z haseł futuryzmu zachowało aktualność? Uzasadnij swoje zdanie.

7. Czas trwania lekcji

2 x 45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Lekcja przeznaczona jest dla klasy trzeciej liceum ogólnokształcącego z rozszerzonym programem języka polskiego. Należy do cyklu poświęconego awangardzie XX wieku jako ogniwo środkowe.

Pozycję bibliograficzną nr 2 – *Język polski. Wśród znaków* należy potraktować jako pomocniczą dla nauczyciela.